

SLAPEN

VOOR EEN KORT PORTRET DAT IK IN 1988 VOOR DE NOS VAN JOHAN VAN DER KEUKEN maakte, *Miniatuur*, draaide ik een close-up van hem met zijn ogen dicht. Het was een citaat uit een van zijn eigen films, ik geloof *Het witte kasteel*. Daar zit een scène in met slapende studenten op een Amerikaanse campus en ik herinner me van der Keukens commentaar: ‘Slapende mensen filmen, dat kan helemaal niet...’

De Amerikaanse fotografe Lee Miller zag foto’s die haar minnaar Man Ray had genomen toen ze lag te slapen. Het stond haar tegen. Wat haar niet beviel was ‘het impliciete vertrouwen dat erin besloten lag’.

Het is waar, er rust een klein taboe op het fotograferen of filmen van slapende mensen. Je stapt ermee over een ethische scheidslijn en bent voyeur geworden.

Wanneer zie je trouwens echt slapende mensen in films? Alleen vlak voor ze (zogenaamd) wakker worden, of wakker worden gemaakt. De slaap in veel films is alleen een flauwe opmaat om de scène die erop volgt te vertellen.

Daarom maakte ik dat shot van Johan van der Keuken, niet zozeer slapend als wel met zijn ogen dicht, want het is een geposeerd beeld, een gefilmde foto. Hij sluit zijn ogen op verzoek van de camera. Op de een of andere manier heb ik sindsdien regelmatig mensen met hun ogen dicht gefilmd en gefotografeerd. Toch zit er iets in, in wat Van der Keuken zei: ‘Slapende mensen filmen, dat kan helemaal niet.’ Je maakt inbreuk op de intimiteit van mensen. Ik filmde mijn slapende zootje vaak toen hij klein was, en steeds voelde ik me op verboden terrein.

Toen ik later een still van Johan-met-ogen-dicht wilde gebruiken voor de kaft van het *Living with Your Eyes*-scenario, zag hij er niks in. Op de een of andere manier, maar dat zei hij niet, associeerde hij het met de dood, en daar wilde hij het niet over hebben. Achteraf begreep ik zijn weigering, want de dood zou een paar jaar later onverbiddelijk aankloppen en in de tijd die hem restte, wilde hij het liever over leven en vitaliteit hebben. Over zijn aanstaande einde had ik het in *Film voor Salvador* toen hij met lucide optimisme sprak over wat hem acht dagen later te wachten stond.

NANA EN DAMIAN: ARACENA 2014. JOHAN VAN DER KEUKEN, MINIATUUR 1988. GIJS SCHOLTEN VAN ASCHAT, DE ONDERKONING 2014. DAMIAN SLAPEND, 2016